

به نام انجمن هند شرقی را تأسیس کرد که خود تا زمان مرگ، ریاست این تشکل را عهده‌دار بود. او برای ساختن تعدادی مسجد فعالیت کرد و نیز در سال ۱۹۲۶م در تأسیس جمعیت مسلمانان کوشید. در همان سال انجمن تقویة الإسلام را به وجود آورد که بعدها نمایندگی مسلمانان در حکومت مرکزی کشور مزبور را عهده‌دار شد.

در سال ۱۹۱۴م فردی به نام مولانا حاج صوفی شیخ محمد حسن حنفی قادری به جزیرهٔ ترینیداد آمد. او هشدار داد که بدون هیچ ملاحظه‌ای باید از اسلام پیروی کرد و زنان نیز باید حجاب را به طور کامل رعایت کنند. اگرچه وی مدت کمی در این ناحیه اقامت داشت اما با اقداماتش جانی تازه به مسلمانان داد.

در سال ۱۹۳۷م نیز یک روحانی به نام مولانا ناظر احمد از هند، به ترینیداد آمد و برای تأسیس مدارس همکاری نمود. اسلام تا سال ۱۹۴۵م دین رسمی به شمار نمی‌آمد. و جمعیت‌های اسلامی

شده بودند، در تبلیغ اسلام در میان اهالی بومی موفق بودند به نحوی که شهرگواره در دههٔ ۱۸۴۰م به منطقه‌ای که جمعیت غالب آن مسلمان بود، تبدیل گردید.

با لغو بردگی، انتقال کارگران هندی که شامل مسلمانان بود، از سال ۱۸۵۴ تا ۱۹۱۵م به این سرزمین توسط انگلستان روند فزاینده‌ای به خود گرفت. این مسلمانان اگرچه از برخی حقوق برخوردار بودند ولی اوضاع آنان با وضع برده‌های آفریقایی تفاوت چندانی نداشت و مبلغان مسیحی برای دور نمودن آنان از اسلام، فعالیت‌های گسترده‌ای انجام دادند. از این رو مسلمانان هندی ناگزیر شدند به طور پنهانی، باورهای خود را پاس دارند. آنان برخلاف مسلمانان آفریقایی، ارتباط خود را با میهن اصلی ادامه دادند و در حفاظت از دین و فرهنگ خود اصرار ورزیدند. سید عبدالعزیز افغانی که در سال ۱۸۸۳م به عنوان کارگر به ترینیداد آمد، پس از انقضای قراردادش، گروهی

تأسیس نهادهای آموزشی را عهده‌دار حدود ۸۵ مسجد در جزیره اصلی بودند. قرار دارد. بر اساس آمار

سال ۱۹۹۰م بیش از یکصد هزار نفر مسلمان در تیرینیداد و توباگو حضور داشته که اکثریت آنها از هند شرقی و افریقائی‌الأصل هستند و اغلب در مرکز حکومت شهر پورت آواسپاین اقامت دارند. حکومت تیرینیداد روزهای تعطیل اسلامی را از جمله عید فطر را به رسمیت می‌شناسد و هزاران مسلمان در اجتماعی که دولت بدین مناسبت در پایتخت برگزار می‌کند

شرکت می‌نمایند. به علاوه سالانه حدود صد نفر مسلمان از این کشور به سفر حج می‌روند.

مسلمانان غالباً سنی و مذهب حنفی

شیعیان تیرینیداد و توباگو مسجدی با عنوان فاطمه زهرا علیها السلام دارند که مراسم عبادی، تبلیغی و فرهنگی خود را در آن انجام می‌دهند و هر سال به مناسبت فرارسیدن عاشورا مراسم سوگواری ویژه‌ای برگزار می‌کنند. این مراسم دو روزه هوزیه یا هوسای نام دارد که برگرفته از نام مبارک حضرت امام حسین علیه السلام است.

اکنون مسلمانان تیرینیداد در قاره آمریکا از بهترین تشکلهای اسلامی برخوردارند. اتحادیه انجمن سنه‌الجماعات تیرینیداد و توباگو که در سال ۱۹۳۰م به وجود آمد، نیرومندترین تشکل این ناحیه به شمار می‌رود و مدیریت ۵۳ مسجد، هفت مدرسه ابتدایی و دو مدرسه راهنمایی را در اختیار دارد. این اتحادیه، نمایندگی ۸۰٪ از مسلمانان را عهده‌دار است به علاوه جامعه مسلمانان تیرینیداد،

تراست اسلامی و اتحادیه صنفی مبلغان آمریکای جنوبی و کارائیب همگی دارای پیروان قابل توجهی هستند. اخیراً مردم افتتاح یک مرکز وسیع اسلامی را در دهکده کیلی جشن گرفتند.

تأسیس مدرسه، سازمان‌های اسلامی و بانک، تسهیلاتی فراهم نموده است. از زمان استقلال این کشور مسلمانان غالباً در ساختار حکومت و فعالیت‌های سیاسی حضور فعال داشته‌اند اما این قدرت اکثراً در دست آفریقائی‌تبارها بوده است. از جمله نور محمد حسن علی که از سال ۱۳۶۶ تا ۱۳۷۷ (۱۹۸۷ تا ۱۹۹۷م) رئیس جمهور این کشور گردید. در سال ۱۳۷۸ هـ ش (۱۹۹۹م) حداقل سه وزیر مسلمان در هیأت دولت وجود داشت. در ۲۷ ژوئیه ۱۹۹۰م دولت ترینیداد و توباگو با بحرانی که بی‌شبهت به کودتا نبود روبرو گردید؛ زیرا تعدادی مسلمان آفریقائی‌تبار وابسته به جماعة المسلمین برکناری آرثور رابینسون، نخست وزیر، را خواستار شدند^(۱).

دارند ولی معدودی از آنان شیعه‌اند، هندی‌تبارها در جنوب کشور و در جزیره ترینیداد زندگی می‌کنند، افریقائی‌تبارها در جزیره توگو ساکن‌اند، در این کشور تعداد کمی مسلمان چینی هم حضور دارد.

شیعیان ترینیداد و توباگو مسجدی با عنوان فاطمه زهرا علیها السلام دارند که مراسم عبادی، تبلیغی و فرهنگی خود را در آن انجام می‌دهند و هر سال به مناسبت فرارسیدن عاشورا مراسم سوگواری ویژه‌ای برگزار می‌کنند. این مراسم دو روزه هوزیه یا هوسای نام دارد که برگرفته از نام مبارک حضرت امام حسین علیه السلام است. در این برنامه، گلدسته‌ها و علامت‌هایی از چوب می‌سازند و در شهر می‌گردانند و در خاتمه آنها را در دریا رها می‌کنند، پیروان ادیان دیگر به این عزاداری‌ها احترام می‌گذارند.

۱. دانشنامه جهان اسلام، ج ۷، ص ۲۷۳ - ۲۷۴، خبرنامه دین‌پژوهان، شماره ۱۰، ص ۷۹، جام جم، شماره ۱۰۸۵، مجموعه مقالات اسلام در امریکا، ص ۵۴ و ۱۹۷.

حکومت مرکزی با وضع قوانین و تصویب آن‌ها از اوایل سال ۱۹۸۰م برای پاره‌ای از فعالیت‌های مسلمانان از جمله

فربیا مؤیدنیا

شیوه‌ها و راهکارهای مدیریت اسلامی از منظر امیرالمؤمنین علیه السلام

اهمیت دانش مدیریت و سیاست و حکومت‌داری از دیدگاه امام علی علیه السلام در بیان اهمیت علم مدیریت در اداره حکومت اسلامی از دیده امیرمؤمنان علیه السلام، همین بس که ۷۹ نامه در نهج البلاغه ثبت شده که محتوای آنها مفاهیم، اصول، مبانی و قواعد مدیریتی است. همچنین با مطالعه نهج البلاغه به وضوح به دست می‌آید که اسلام دین سیاست است. امام علیه السلام در بسیاری از خطبه‌ها و نامه‌های خود کوشیده‌اند تا مسائل سیاسی عصر خود، جناح‌ها و احزاب و حق و باطل را در عرصه سیاست برای مردم توضیح داده، آنها را وارد مسائل سیاسی نموده و نسبت به حکومت و سرنوشت خود حساس نمایند^(۱).

در همین راستا حضرت در حکمت شماره ۳۳۲ از کلمات قصار نهج البلاغه می‌فرمایند: «استواری و شکوفایی نظر و اندیشه در گرو حاکمیت سیاسی است. با آمدن آن استواری و درستی اندیشه به انسان رو می‌آورد و با رفتن آن می‌رود». و شگفت آن‌که ایشان فرموده‌اند: «مهمترین رکن سیاست مهربانی است». و سعه صدر را ابزار مدیریت دانسته و فرموده‌اند: «بردباری، مهمترین رکن سیاست و مدیریت است».

۱. قلی پورگیلانی، مسلم، تقوا و پارسایی در نهج البلاغه، ص ۱۰۴.

ضرورت وجود رهبر در جامعه و ویژگیهای رهبری از دیدگاه امام علیه السلام امام در خطبه ۱۴۶ ضرورت وجود رهبر را چنین بیان می‌فرماید: رهبری یک نظام به منزله رشته‌ای است که مهره‌ها را جمع و نظام می‌بخشد. باگسسته شدن رشته، تمامی مهره‌ها پراکنده می‌شوند و چه بسا که دیگر هرگز در کنار هم متحد و جمع نشوند. حضرت ویژگیهای والی و حاکم حکومت اسلامی را نیز چنین می‌فرماید:

«... و شما دانسته‌اید که نباید یک انسان بخیل بر نوامیس و نفوس و اموال و احکام و زمامداری مسلمین ولایت داشته باشد که حریص به اموال آنان باشد و نباید شئون حیاتی مسلمانان به والی جاهل واگذار گردد که آنان را با نادانی خود گمراه سازد و نیز نباید والی مسلمانان جفاکار باشد که آنان را از روی جفا از حقوق خویش محروم نماید و نیز نباید ولایت مسلمین به کسی سپرده شود که در ادای حقوق مالی، بعضی را بر بعضی دیگر ترجیح بدهد و نباید زمامداری مسلمین را در اختیار کسی گذاشت که در حکم رشوه بگیرد و حقوق مردم را ضایع کند و آن را چنانکه عطا نکند. همچنین نباید والی مسلمین سنت را متوقف بسازد و امت اسلامی را از این راه به هلاکت بیندازد»^(۱).

علی علیه السلام آنجا که از شایسته‌ترین فرد جهت سرپرستی امت اسلامی سخن می‌گوید، اصل تواناترین و داناترین را که لازمه بهتر اداره کردن امت اسلامی است، معیار قرار می‌دهد و می‌فرماید: «ای مردم، سزاوارترین شخص به خلافت، قوی‌ترین مردم نسبت به آن و داناترین آنها به فرمان خدا است، پس اگر شخص آشوبگری به فتنه‌انگیزی برخیزد، از او خواسته می‌شود که به حق بازگردد و اگر امتناع ورزد، باید با

۱. جعفری تبریزی، محمد تقی، خلاصه ترجمه و تفسیر نهج البلاغه، ص ۱۰۱۸.

او به نبرد برخاست»^(۱).

«ای مالک! باید برای هر کدام از کارهایت یک رئیس انتخاب کنی، رئیسی که کارهای مهم، او را مغلوب نسازد و کثرت کارها، او را پریشان و خسته نکند».

روشن است که رعایت اصل لیاقت و شایسته سالاری، از احراز و تصدی مشاغل بر مبنای روابط (به جای انتصاب بر اساس ضوابط) نیز جلوگیری می‌کند. باز از فرمایشات آن حضرت است که

«والی نسبت به انجام وظایفی که خداوند بر عهده او گذاشته توفیق پیدا نمی‌کند مگر به کوشش و کمک خواستن از خداوند و مهیا ساختن خود بر ملازمت حق و شکیبایی و استقامت در برابر آن، خواه بر او سبک باشد یا سنگین».

جالب است بدانیم که حضرت، سبک رهبری ویژه‌ای را توصیه می‌کنند که امروزه نظریه پردازان و صاحب نظران علم مدیریت آن را به عنوان یکی از موفق‌ترین و کارآمدترین شیوه‌های مدیریتی معرفی کرده‌اند، آنجا که می‌فرمایند: «در باره کارگزاران و گزارش‌های آنان و یا کارهایشان چنان بیندیش که پدر و مادر درباره فرزندان خود می‌اندیشد».

ملاکهای انتخاب کارگزاران از منظر امیرالمؤمنین علیه السلام

در میان نامه‌هایی که از علی علیه السلام در نهج البلاغه ثبت است، جنبه رهنمودهای ۷۹ نامه، بیش از سایر جنبه‌ها به چشم می‌خورد. در این نامه‌ها به سران لشکر و قضات و استانداران و عاملان خراج و سپاهیان مؤکداً تذکر داده شده است که شغل خود را جزو وظائف عبادی بشمارند و کشورداری را از دین جدا ندانند و در عین حال که انجام وظیفه

۱. بنیاد نهج البلاغه، یادنامه دومین کنگره هزاره نهج البلاغه، ص ۹۵.

می‌کنند، مظهر رأفت و عدالت باشند و بر ضعیفان ببخشند و بر زخم‌های آنان مرهم گذارند، به رهبر و خلیفه خود تاسی جویند و از هواپرستی و آزمندی و شهوت و غضب و مال‌اندوزی و کبر و جاه‌طلبی دوری کنند و از هر نوع بدعت و تکروی و خودمحوری و خودرایی و بخل و جهل و رشوه‌خواری و مخالفت با کتاب و سنت اجتناب نمایند و حمال‌گناهان مردم و بدآموزی خلق نباشند و در صدور فرامین و وضع مالیات، خود را به جای ناتوان‌ترین افراد جامعه قرار دهند^(۱).

امام علیه السلام فقط در نهج‌البلاغه قریب به چهل مدخل و بحث دربارهٔ به کارگیری کارگزاران دارد که عمدتاً بحث از مشخصات اطرافیان گرفته تا روش دریافت مالیات و... را در بر می‌گیرد. ایشان دقت در انتخاب کارگزاران را امری ضروری دانسته و می‌فرمایند: «آفت و بلای کارها ناتوانی کارگزاران است». از سوی دیگر نامه‌های حضرت در نهج‌البلاغه همگی گواه آنند که امام در به کار گماردن، هدایت، نظارت و بازخواست از والیان، لحظه‌ای کوتاهی نمی‌کردند و تمامی زوایای کار زیردستان خود را زیر نظر داشته و از ایشان بازخواست می‌کردند. در همین راستا حضرت برخی از ملاک‌های انتخاب کارگزاران لایق و شایسته را چنین توصیف می‌فرمایند:

«... عاملان خود را از میان کسانی برگزین که تجربه دارند و حیا، از خاندان‌های پارسا که در مسلمانی قدمی پیشتر دارند و آبرویشان محفوظتر است، طمعشان کمتر و عاقبت نگریشان افزونتر...» همچنان که از این فرمایش حضرت بر می‌آید مهمترین ملاک‌های گزینش کارکنان عبارتند از: اصالت مذهبی و خانوادگی، تقوا، حیا، حزم و دور اندیشی و پیشگامی و ثابت قدم بودن در اسلام. به علاوه حضرت در جای دیگری می‌فرمایند: «بر انسان‌های کسل در کارها ایت تکیه نکن»^(۲).

۲. لا تتکل فی أمورک علی کلان.

۱. همان، ص ۲۴۳.